

Національний університет
водного господарства та
природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної,
методичної та виховної
роботи

_____ О.А.Лагоднюк
«   »   2019 р.

07-03-134

Національний університет
водного господарства та
природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline
«ОСНОВИ ПСИХОТЕРАПІЇ»
«THE BASICS OF PSECHOTHERAPY»

для здобувачів I (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»
for applicants of Bachelor level of education
specialty 053 «Psychology»

Рівне – 2019

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи психотерапії» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою спеціальності 053 «Психологія» Рівне: НУВГП, 2019. 16 с.

Розробник: Шпак С.Г., кандидат психологічних наук, доцент кафедри суспільних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін
Протокол від «09» жовтня 2019 р. № 3
Зав. кафедри суспільних дисциплін _____ (Олексін Ю.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник групи забезпечення спеціальності _____ Оксентюк Н.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІ ЕМ

Протокол від «10» жовтня 2019 р. №1

Голова науково-методичної ради з якості ННІ ЕМ _____ Н.Е. Ковшун

© Шпак С.Г., 2019 рік
© НУВГП, 2019 рік

ВСТУП

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності «Психологія» денної/заочної форми навчання.

Курс «Основи психотерапії» є одним із базових у вивченні дисциплін психологічного циклу, який забезпечує цілісність професійної підготовки майбутніх психологів. Глибокі знання вікової психології дозволять майбутнім спеціалістам адекватно впливати на особистість а різних етапах її життєвого шляху, створювати умови для забезпечення її самореалізації.

Міждисциплінарні зв'язки: «Основи психотерапії» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: опанування системою знань та умінь щодо закономірностей процесу функціонування психіки. Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – «Загальна психологія», «Вступ до спеціальності», «Практикум з психології», «Корекційна психологія» тощо.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Робоча навчальна програма з дисципліни «Основи психотерапії» є нормативним документом Національного університету водного господарства та природокористування, який розроблено кафедрою суспільних дисциплін на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності «Психологія» денної форми навчання. Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Основи психотерапії», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів. «Основи психотерапії» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: опанування

Ключові слова: психотерапія; психокорекція; психотерапевтичний процес; психотерапевтичний контакт; клієнт; персоналізація; когнітивна техніка; поведінкова техніка; сугестія; гіпноз.

Abstract

The work curriculum for the discipline «The basics of psychotherapy» is a normative document of the National University of Water Management and Nature Management, which is developed by the Department of Public Disciplines on the basis of educational and professional program of preparation of bachelors in accordance with the curriculum for the specialty "Psychology" full-time education. The work program is concluded in accordance with the requirements of the credit-module system of training organization.

The program determines the amount of knowledge that the bachelor must acquire in accordance with the requirements of educational qualification characteristics, algorithm for studying the educational material of the discipline «The basics of psychotherapy», the necessary methodological support, components and technology of evaluation of students' educational achievements. «The basics of psychotherapy» is an integral part of the disciplines of the psychological cycle of the regulatory block. Her study involves the solution of a number of tasks of professional training of specialists of higher qualification, in particular: mastering the system of knowledge and skills regarding the regularities of the process of functioning of the psyche.

Key words: psychotherapy; psycho-correction; psychotherapeutic process; psychotherapeutic contact; client; personalization; cognitive technology; behavioral engineering; suggestion; hypnosis.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціально-поведінкові науки	Нормативна	
Модулів – 2			
Змістових модулів – 2	Спеціальність 053 «Психологія»	Рік підготовки 4-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		7-й	
		Лекції	
		16 год.	2 год.
		Семінарські	
		14 год.	6 год.
Самостійна робота			
		60 год.	82 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 3 СРС – 4,5	Рівень вищої освіти: бакалавр	Вид контролю: екзамен	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Основи психотерапії» є формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій системи загальної психологічної підготовки. Засвоєння студентами знань про особливості розвитку особистості та способи надання психологічної допомоги методами психотерапевтичного впливу. Отримання певного власного досвіду професійної діяльності у відповідності з віковими та індивідуальними особливостями людей. Усвідомлення та відчуття закономірностей функціонування людської психіки і набуття навичок активно взаємодіяти та впливати на психіку іншої особистості, враховуючи її потенційні, вікові та індивідуальні психологічні особливості, прогнозувати її поведінку та вчинки тощо.

Завданнями курсу є:

- розкрити основні закони та закономірності психічного розвитку людини ;
- дати знання про теоретично-методологічні закономірності надання психотерапевтичної допомоги;
- з'ясувати зміст та особливості психотерапевтичних напрямків;
- ознайомити студентів з основними методами психотерапевтичної допомоги;
- формувати знань загально-методологічного характеру та практичних навичок і вмінь проведення психотерапевтичної допомоги;
- розвинути навички встановлення контакту, партнерської взаємодії, візуальної психодіагностики, конструктивного підходу у вирішенні проблем соціальної взаємодії.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи психотерапії» спрямовано на формування таких компетенцій:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері освіти та соціальної допомоги, що передбачає надання психологічної допомоги на різних вікових етапах методами психотерапевтичного впливу.

Загальні компетентності: здатність до абстрактного та логічного мислення; здатність діяти на основі етичних суджень; здатність до здійснення комунікативної взаємодії; здатність навчатися, навчати та самонавчатися.

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності: здатність до

професійної діяльності у відповідності з віковими та індивідуальним особливостями людей, здатність до встановлення контакту, партнерської взаємодії, візуальної психодіагностики, конструктивного підходу у вирішенні проблем соціальної взаємодії, покращення, корекції та розвитку власної комунікативної компетентності.

Очікувані результати навчання: розуміння предмета основи психотерапії, що ґрунтується на визнанні особливостей психічного розвитку людини в процесі діяльності, яка поєднує в собі соціальне і психічне, їхню взаємодію та взаємозв'язок; формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій, системи загальної психологічної підготовки, уміння використовувати психологічні знання при організації психотерапевтичної роботи з людьми різного віку вирішення практичних, професійних і наукових завдань, стійке позитивне настановлення на іншу людину та допомогу їй, орієнтуватися у власному досвіді спілкування, що є необхідною передумовою і складовою розвитку психологічної компетентності у міжособистісних взаєминах.

В результаті освоєння дисципліни студент повинен **знати:**

- функції, види, мету і завдання психотерапії;
- основні категорії та методи психотерапії;
- основні школи та напрямки психотерапії;
- теоретичні положення, які виконують методологічну функцію;
- диференціацію основних концептуальних положень різних психотерапевтичних напрямків;
- порушення психічного розвитку особи та шляхи вирішення цих проблем;
- організація психотерапевтичної роботи.

вміти:

- самостійно вивчати та аналізувати психологічну літературу;
- планувати та проводити психологічну роботу з клієнтами;
- володіти навичками проведення психологічного обстеження та практичної обробки його результатів;
- підбирати інтерактивні ігри, різноманітні тренінгові вправи для розв'язання конкретних психологічних проблем;
- застосовувати на практиці методи та прийоми психотерапії.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль 1. Психотерапія як наука

Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки

Психотерапія як наука. Психотерапія як система психологічної допомоги. Моделі психотерапії. Історичний шлях методів допомоги особистості. Особливості та передумови виникнення сучасних напрямків психології.

Основні поняття: психотерапія, об'єкт та предмет психотерапії.

Тема 2. Теоретичні основи психотерапії

Цілі психотерапії. Система психотерапевтичних методів. Класифікація методів психотерапії. Форми реалізації методів психотерапії. Концептуальних моделей психотерапії, їх категорії та особливості. Шляхи реалізації медичної моделі психотерапії. Шляхи реалізації психологічної моделі психотерапії.

Основні поняття: цілі психотерапії, методи психотерапії., організаційні та емпіричні методи, основні та допоміжні методи, концептуальна модель психотерапії, категорія концептуальної моделі.

Тема 3. Психодинамічний напрямок психотерапії

Соціальна ситуація розвитку і провідна діяльність немовляти. Розвиток у немовляти сприйняття. Розпізнавання немовлям інформації. Виокремлення немовлям категорій. Розвиток у немовлят пам'яті. Криза першого року життя.

Основні поняття: З. Фрейд, К. Юнг, Г. Адлер, психоаналіз, неофрейдизм, психодинамічний напрям.

Тема 4. Гуманістичний напрямок психотерапії

Модель особистості в гуманістичного напрямку психотерапії. Шляхи та форми психотерапевтичної роботи

Основні поняття: К. Роджерс, персона, конгруентність, безумовно позитивне прийняття, емпатійність.

Модуль 2

Змістовний модуль 2. Особливості психотерапевтичної допомоги

Тема 5. Особистість психотерапевта

Особливості підготовки психотерапевтів. Морально-етичні принципи психотерапії. Етика взаємодії психотерапевта з клієнтом. Роль психотерапевта в психотерапевтичному процесі.

Основні поняття: морально-етичні принципи психотерапії, етичний кодекс психотерапевта, психотерапевтичний процес, вимоги до особистості психотерапевта.

Тема 6. Психотерапевтичний контакт

Особливості формування рапорту. Система налагодження психотерапевтичного альянсу. Шляхи та етапи психотерапевтичного процесу. Умови ефективної психотерапії. Рамки психотерапії.

Основні поняття: етап психотерапевтичного процесу, рамки психотерапії, бесіда, контракт.

Тема 7. Індивідуальна психотерапія

Особливості первинного діагностування клієнта. Індивідуально-орієнтований вибір методів психотерапевтичної допомоги. Умови та фактори ефективної психотерапевтичної допомоги клієнту.

Основні поняття: діагностика, умови ефективної психотерапії, форми та методи психотерапії, емпатія, активне та пасивне слухання.

Тема 8. Групова психотерапія

Принципи організації групової психотерапії. Форми ведення групових сеансів. Шляхи формування груп.

Основні поняття: психотерапевтична група, правила групових сесій, принципи формування груп.

Вивчення курсу передбачає проведення лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, самостійну роботу студентів, використання різних форм контролю рівня знань студентів (виконання контрольних та творчих робіт, захист рефератів, співбесіда з окремих тем (питань теми), вибір адекватних методик для проведення дослідної роботи з дітьми різного віку, проведення атестації, заліку).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1								
Змістовний модуль 1. Психотерапія як наука								
Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	10	2	2	6	10	2	-	8
Тема 2. Теоретичні основи психотерапії	10	2	-	8	10	-	-	10
Тема 3. Психодинамічний напрямок психотерапії	10	2	2	6	10	-	2	8
Тема 4. Гуманістичний напрямок психотерапії	10	2	2	6	10	-	2	8
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	40	8	6	26	40	2	4	34
Модуль 2								
Змістовний модуль 2. Особливості психотерапевтичної допомоги								
Тема 5. Особистість психотерапевта	12	2	2	8	12	-	-	12
Тема 6. Психотерапевтичний контакт	12	2	2	8	12	-	2	10
Тема 7. Індивідуальна психотерапія	12	2	2	8	12	-	-	12
Тема 8. Групова психотерапія	14	2	2	10	14	-	-	14
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	50	8	8	34	50	-	2	48
Усього годин	90	16	14	60	90	2	6	82

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	2	-
2.	Тема 2. Теоретичні основи психотерапії	-	-
3.	Тема 3. Психодинамічний напрямок психотерапії	2	2
4.	Тема 4. Гуманістичний напрямок психотерапії	2	2
5.	Тема 5. Особистість психотерапевта	2	-
6.	Тема 6. Психотерапевтичний контакт	2	2
7.	Тема 7. Індивідуальна психотерапія	2	-
8.	Тема 8. Групова психотерапія	2	-
	Разом	14	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	6	8
2.	Тема 2. Теоретичні основи психотерапії	8	10
3.	Тема 3. Психодинамічний напрямок психотерапії	6	8
4.	Тема 4. Гуманістичний напрямок психотерапії	6	8
5.	Тема 5. Особистість психотерапевта	8	12
6.	Тема 6. Психотерапевтичний контакт	8	10

7.	Тема 7. Індивідуальна психотерапія	8	12
8.	Тема 8. Групова психотерапія	10	14
	Разом	60	82

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Вікова психологія» використовуються пояснювально-ілюстративні з використанням мультимедійних презентацій та проблемні методи навчання із застосуванням:

- розв’язання проблемних завдань;
- виконання індивідуальних психологічних досліджень;
- тестових завдань;
- прийомів рольової гри;
- доповідей та повідомлень;
- активізації самостійного вивчення студентами літератури;
- навчальних дискусій.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, психолого-педагогічні дослідження та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								іспит	Сума
Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2					100
28				32					
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	40	
7	7	7	7	8	8	8	8		
60									

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

Види занять	Бали
1. Поточна складова оцінювання	
1.1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	6
1.2. Теоретичні основи психотерапії	6
1.3. Психодинамічний напрямок психотерапії	6
1.4. Гуманістичний напрямок психотерапії	6
1.5. Особистість психотерапевта	6
1.6. Психотерапевтичний контакт	6
1.7. Індивідуальна психотерапія	6
1.8. Групова психотерапія	6
1.9. Самостійна робота	12
Всього поточна складова оцінювання:	60
2. Підсумкова складова оцінювання	
1.1. Модульний контроль №1	20
1.2. Модульний контроль №2	20
Всього підсумкова складова оцінювання:	40
Разом:	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90–100	відмінно	Зараховано
82–89	добре	
74–81		
64–73		

60–63	задовільно	
35–59	незадовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	незадовільно	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Основи психотерапії» включає:

1. 07-03-247 Методичні вказівки до семінарських занять навчальної дисципліни «Основи психотерапії» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 «Психологія» денної форми навчання. Рівне: НУВГП, 2019.
2. Опорні конспекти лекцій
3. Навчальні посібники
4. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
5. Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
6. Завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Основи психотерапії».

11. Рекомендована література

Базова

1. Адлер Г. Лекции по аналитической психологии / Г. Адлер. М., 1996.
2. Боловиков А.М. Основные направления современной психотерапии / Научная редакция А.М. Боровикова. – М.: «Когито-Центр», 200. – 379 с. (Современная психотерапия).
3. Бурно М.Е. Клиническая психотерапия / М.Е. Бурно. М.: Академический Проект, ОППЛ, 2000.
4. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учебное пособие. - 2-е изд., перераб. и доп./ И.В. Вачков. – М.: Издательство «Ось-98», 2000. - 224 с.
5. Высокинська-Гонсер Т. Поведение группового психотерапевта //Групповая психотерапия / Под ред. Б.Д. Карвасарского, С. Ледера. – М.: Медицина, 1990, – С. 171.

6. Егоров Б.Е. Российский клинический психоанализ – новая школа. / Б.Е. Егоров. М., Академический Проект, ОППЛ, 2002.
7. Карвасарский Б.Д. Учебник психотерапии / Под ред. Б.Д. Карвасарского. СПб.: Питер, 2000.
8. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д. Карвасарского. Харьков, 2-е изд., 2000.
9. Кочюнас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия. – 5-е изд./ Р. Кочюнас. – М.: Академический Проект: Гаудеамус, 2005. – 464 с. – (Серия «Gaudeamus»).
10. Немов Р.С. Психология / Учебное пособие в 3-х книгах./ Р.С. Немов. – М., 1998.
11. Осипова А.А. Общая психокоррекция / Учебное пособие для студентов вузов./ А.А. Осипова. – М.: ТЦ «Сфера», 2001 – 512 с.
12. Рудестам К. Групповая психотерапия / К. Рудестам. – СПб.: Питер Ком, 1998 - 384 с. - (Мастера психологии).
13. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции / З. Фрейд. – М.: 1991.
14. Фрейд З. Основные принципы психоанализа / З. Фрейд. – К.: 1998.
15. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. – М.: 1989.
16. Шевардян Г.М. Основы психотерапии / Г.М. Шевардян. – СПб.: Питер, 2007. – 208 с.: ил. – (Серия «Учебное пособие»).
17. Юнг К.Г. Аналитическая психология / К.Г. Юнг. – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1997.
18. Ялом И. Групповая психотерапия / И. Ялом. – СПб., «Питер», 1999.
19. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: Навч. посіб. / Т.С. Яценко. – К.: Вища школа, 2004.

Допоміжна

1. Атемасова О.А. Агресивна дитина: як їй допомогти / Упоряд. О.А. Атемасова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2010. – 176 с.
2. Болотова А.К. Прикладная психология: Учеб. для вузов / А.К.Болотова, И.В. Макарова. – М.: Аспект Пресс, 2001.
3. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості / О.Ф. Бондаренко. – Харків, 1996.
4. Бурлачук А.Ф. Словарь-справочник по психологической диагностике / А.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – К., 1989.
5. Васьковская С.В. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи / С.В. Васьковская, П.П. Горностай. – К.: Вища шк., 1996.
6. Вачков И.В. Групповые методы в работе школьного психолога: учебно-методическое пособие. – 2-е изд., доп. / И.В. Вачков.– М.: Ось-89, 2006. – 224 с. (Практическая психология).

7. Ермолаева М.В. Психология зрелого и позднего возрастов в вопросах и ответах. Уч. пособие. / М.В. Ермолаева. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО "Модек", 2004.
8. Роджерс К.Р. Эмпатия // Психология эмоций. Тексты./ К.Р. Рудестам. – М.: МГУ, 1984. – С. 108.
9. Фопель К. Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего: Практическое пособие: Пер. с нем./ К. Фопель. – 6-е изд. – М.: Генезис, 2008. – 256 с.: ил.

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім.В.І.Вернадського / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Обласна наукова бібліотека (м.Рівне, майдан Короленка,6 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.libr.rv.ua/>
3. Рівненська централізована бібліотечна система (м.Рівне, вул. Київська,44)/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cbc.rv.ua/>
4. Наукова бібліотека НУВГП (м.Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії)
5. Психологічний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.syntone-spb.ru/library/books/content/1068.html?current_book_page=all